

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING RIVOJLANISHIDA YANGI O'QITISH USULLARI

Rahmonberdiyeva Mavjuda

Surxondaryo viloyati Muzrobot tumani

Boshlang'ich sinf o'qituvchisi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.13764166>

Annotatsiya. Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarining rivojlanishida yangi o'qitish usullarining ahamiyati va samaradorligi o'rganiladi. Zamonaviy pedagogik yondashuvlar, texnologiyalardan foydalanish va o'quvchi shaxsiga yo'naltirilgan metodlar tahlil qilinib, ularning o'quvchilar bilim darajasi, ijodiy qobiliyatlari va umumiy rivojlanishiga ta'siri baholanadi.

Tadqiqot natijalari yangi usullarning an'anaviy metodlarga nisbatan ustunligini ko'rsatadi va kelajakda boshlang'ich ta'lim tizimini takomillashtirish uchun tavsiyalar beriladi.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, yangi o'qitish usullari, o'quvchilar rivojlanishi, zamonaviy pedagogika, ta'lim texnologiyalari.

НОВЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ В РАЗВИТИИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

Аннотация. В данной статье исследуется значение и эффективность новых методов обучения в развитии младших школьников. Анализируются современные педагогические подходы, использование технологий и лично-ориентированных методов учащихся, оценивается их влияние на уровень знаний, творческие способности и общее развитие учащихся. Результаты исследования показывают преимущество новых методов перед традиционными и дают рекомендации по совершенствованию системы начального образования в будущем.

Ключевые слова: начальное образование, новые методы обучения, развитие учащихся, современная педагогика, образовательные технологии.

NEW TEACHING METHODS IN THE DEVELOPMENT OF PRIMARY STUDENTS

Abstract. This article explores the importance and effectiveness of new teaching methods in the development of Primary School students. Modern pedagogical approaches, the use of technologies and methods aimed at the personality of the student are analyzed and their impact on the level of knowledge, creative abilities and general development of students is assessed. The results of the study show the superiority of new methods over traditional ones, and recommendations are made for improving the system of primary education in the future.

Keywords: primary education, new teaching methods, student development, modern pedagogy, educational technologies.

KIRISH

Boshlang'ich ta'lim - bu har bir bolaning kelajakdagi muvaffaqiyati uchun poydevor hisoblanadi. Bu davrda o'zlashtirilgan bilim va ko'nikmalar keyingi ta'lim bosqichlarida muhim ahamiyatga ega. Shu bois, boshlang'ich sinf o'qituvchilari oldida o'quvchilarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlash, ularda bilim olishga qiziqish uyg'otish va mustaqil fikrlash qobiliyatlarini shakllantirish kabi muhim vazifalar turadi [1].

So'nggi yillarda ta'lim sohasida katta o'zgarishlar ro'y bermoqda. An'anaviy o'qitish usullari o'rniga yangi, zamonaviy yondashuvlar kirib kelmoqda. Bu o'zgarishlar boshlang'ich ta'lim

tizimida ham kuzatilmoqda. Yangi pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar, axborot-kommunikatsiya vositalari keng qo'llanila boshlandi [2]. Biroq, bu yangi usullarning samaradorligi, ularning o'quvchilar rivojlanishiga ta'siri hali to'liq o'rganilmagan.

Ushbu tadqiqotning maqsadi boshlang'ich sinf o'quvchilarining rivojlanishida yangi o'qitish usullarining rolini aniqlash, ularning samaradorligini baholash va kelajakda boshlang'ich ta'lim sifatini oshirish uchun tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

USULLAR VA ADABIYOTLAR TAHLILI

Ushbu tadqiqot ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish metodiga asoslangan. Boshlang'ich ta'lim sohasidagi so'nggi yillarda chop etilgan mahalliy va xorijiy manbalar o'rganildi. Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi tomonidan nashr etilgan metodik qo'llanmalar, xalqaro ilmiy jurnallarda e'lon qilingan maqolalar, shuningdek, mavzuga oid kitoblar ko'rib chiqildi [3].

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, so'nggi yillarda boshlang'ich ta'limda quyidagi yangi o'qitish usullari keng qo'llanilmoqda:

Loyiha asosida o'qitish

Muammoli ta'lim

O'yin texnologiyalari

Hamkorlikda o'qitish

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish

Bu usullarning har biri o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lib, o'quvchilarning turli qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan [4].

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Ilmiy adabiyotlar tahlili yangi o'qitish usullarining boshlang'ich sinf o'quvchilari rivojlanishida muhim rol o'ynashini ko'rsatmoqda. Bu usullar an'anaviy metodlarga nisbatan bir qator afzalliklarga ega:

O'quvchilarning faolligini oshiradi. Yangi usullar o'quvchilarni dars jarayonining faol ishtirokchisiga aylantiradi. Bu esa ularning bilimlarni chuqurroq o'zlashtirishiga yordam beradi [5]. Masalan, Karimov (2022) tomonidan o'tkazilgan tadqiqot shuni ko'rsatadiki, interfaol metodlardan foydalanilganda o'quvchilarning dars davomidagi faolligi 60% gacha oshgan. Bu esa o'z navbatida o'quvchilarning o'zlashtirish darajasiga ijobiy ta'sir ko'rsatgan [5].

Ijodiy fikrlashni rivojlantiradi. Loyiha va muammoli ta'lim kabi usullar o'quvchilarni mustaqil fikrlashga, turli yechimlarni izlashga undaydi [6]. Ibragimova (2023) ning tadqiqotida aniqlanishicha, muammoli ta'lim metodlaridan foydalanilgan sinflarda o'quvchilarning ijodiy fikrlash qobiliyati 40% ga oshgan [6]. Bu o'quvchilarning nafaqat ta'lim jarayonida, balki kundalik hayotda ham muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Amaliy ko'nikmalarni shakllantiradi. Yangi usullar nazariy bilimlarni amaliyot bilan bog'lashga yordam beradi. Bu esa o'quvchilarga bilimlarini kundalik hayotda qo'llash imkonini beradi [7]. Johnson va Johnson (2022) ning ta'kidlashicha, hamkorlikda o'qitish usuli o'quvchilarning amaliy ko'nikmalarini sezilarli darajada oshiradi. Ularning tadqiqotida bu usul qo'llanilgan sinflarda o'quvchilarning muammolarni hal qilish qobiliyati 35% ga oshgani aniqlangan [7].

Ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantiradi. Hamkorlikda o'qitish usuli orqali o'quvchilar jamoada ishlash, muloqot qilish, o'z fikrini asoslash kabi muhim hayotiy ko'nikmalarni egallaydilar [8]. Umarova (2021) ning kuzatishicha, loyiha metodidan foydalanish o'quvchilarning kommunikativ ko'nikmalarini 45% ga oshirgan [8]. Bu ko'nikma zamonaviy jamiyatda muvaffaqiyatga erishish uchun juda muhimdir.

Texnologik savodxonlikni oshiradi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish o'quvchilarni zamonaviy texnologiyalar bilan ishlashga o'rgatadi [2]. Abdullayeva (2022) ning tadqiqoti shuni ko'rsatadiki, AKT dan foydalanish o'quvchilarning nafaqat kompyuter savodxonligini, balki umumiy o'qish va matematika ko'rsatkichlarini ham 30% ga oshirgan [2].

Yangi o'qitish usullarining samaradorligi faqat o'quvchilarning akademik ko'rsatkichlarida emas, balki ularning umumiy rivojlanishida ham namoyon bo'lmoqda. Smith (2023) ning xalqaro tadqiqoti shuni ko'rsatadiki, zamonaviy metodlar qo'llanilgan maktablarda o'quvchilarning:

Motivatsiyasi 50% ga oshgan

Maktabga qatnashish darajasi 25% ga ko'tarilgan

Stress va xavotir holatlari 30% ga kamaygan

Ijtimoiy munosabatlari 40% yaxshilangan [4]

Bu natijalar yangi usullarning o'quvchilar psixologik salomatligi va emotsional holatiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatishini tasdiqlaydi.

Boshlang'ich sinflarda yangi o'qitish usullarini joriy etish jarayonida turli fanlarning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olish muhim. Masalan, matematika fanida muammoli ta'lim va o'yin texnologiyalari ayniqsa samarali bo'lsa, ona tili va adabiyot darslarida loyiha metodi va hamkorlikda o'qitish usullari yaxshi natija beradi [9]. Rasulov (2022) ning tadqiqoti shuni ko'rsatadiki, fan xususiyatlariga mos ravishda tanlangan metodlar o'quvchilarning fan bo'yicha yutuqlarini 55% gacha oshirishi mumkin [9].

Yangi o'qitish usullarining yana bir muhim jihati shundaki, ular turli qobiliyatdagi o'quvchilar uchun moslashuvchan yondashuvni ta'minlaydi. An'anaviy metodlar ko'pincha "o'rtacha" o'quvchiga mo'ljallangan bo'lsa, zamonaviy usullar har bir o'quvchining individual xususiyatlarini hisobga olish imkonini beradi. Bu esa inklyuziv ta'lim tamoyillariga to'liq mos keladi [10].

Shu bilan birga, yangi o'qitish usullarini joriy etishda bir qator qiyinchiliklar ham kuzatilmoqda:

O'qituvchilarning tayyorgarligi. Ko'plab tadqiqotchilar o'qituvchilarning yangi usullarni qo'llash bo'yicha yetarli bilim va ko'nikmalarga ega emasligini ta'kidlashmoqda. Bu muammoni hal qilish uchun o'qituvchilar malakasini oshirish tizimini takomillashtirish, zamonaviy o'quv dasturlari va resurslarni yaratish zarur.

Moddiy-texnik baza. Ayrim yangi usullar, ayniqsa AKT bilan bog'liq metodlar, maxsus jihozlar va dasturiy ta'minotni talab qiladi. Afsuski, barcha maktablar ham bunga tayyor emas.

Bu muammoni hal qilish uchun maktablarning moddiy-texnik bazasini mustahkamlash, zamonaviy o'quv jihozlari va texnologiyalar bilan ta'minlash muhim.

Vaqt va resurslar. Yangi usullarni joriy etish ko'p vaqt va resurslarni talab qiladi.

Darslarni rejalashtirish, o'quv materiallari tayyorlash an'anaviy metodlarga nisbatan ko'proq mehnat talab qiladi. Bu o'qituvchilar ish yuklamasini qayta ko'rib chiqishni taqozo etadi.

Baholash tizimi. An'anaviy baholash usullari yangi o'qitish metodlari bilan to'liq mos kelmaydi. O'quvchilarning ijodiy ishlari, loyihalari, hamkorlikdagi faoliyatini baholash uchun yangi mezonlar va usullar ishlab chiqish zarur.

Ota-onalar va jamiyatning munosabati. Ba'zi ota-onalar va jamiyat vakillari yangi usullarga shubha bilan qarashi mumkin. Ular an'anaviy ta'lim usullariga ko'proq ishonishadi. Bu muammoni hal qilish uchun keng miqyosda tushuntirish ishlari olib borish, yangi usullarning afzalliklarini amalda ko'rsatish muhim.

Yuqoridagi muammolarga qaramay, boshlang'ich ta'limda yangi o'qitish usullarini joriy etish zarurati tobora ortib bormoqda. Chunki zamonaviy jamiyat talablari o'zgarimoqda va ta'lim tizimi bu o'zgarishlarga moslashishi kerak. Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, yangi usullarni qo'llagan mamlakatlar ta'lim sifatini sezilarli darajada oshirishga erishgan.

Shunday qilib, boshlang'ich ta'limda yangi o'qitish usullarini joriy etish murakkab, ammo zarur jarayondir. Bu jarayon o'qituvchilar, maktab ma'muriyati, ota-onalar va butun jamiyatning hamkorligini talab qiladi. Yangi usullarning samaradorligini muntazam o'rganib borish, tajriba almashish va eng yaxshi amaliyotlarni ommalashtirish orqali boshlang'ich ta'lim sifatini yanada oshirish va o'quvchilarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlash mumkin.

XULOSALAR

Ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, yangi o'qitish usullari boshlang'ich sinf o'quvchilarining har tomonlama rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Bu usullar o'quvchilarning bilim darajasini oshirish bilan birga, ularning ijodiy va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini, mulqot ko'nikmalarini ham rivojlantirmoqda.

Kelajakda boshlang'ich ta'lim sifatini yanada oshirish uchun quyidagi tavsiyalar beriladi:

Yangi o'qitish usullarini keng joriy etish va ularni mahalliy sharoitga moslashtirish.

O'qituvchilarning malakasini muntazam oshirib borish, ularga yangi usullarni qo'llash bo'yicha amaliy ko'nikmalar berish.

Maktablarning moddiy-texnik bazasini mustahkamlash, zamonaviy o'quv jihozlari va texnologiyalar bilan ta'minlash.

Ota-onalar va jamiyatni yangi o'qitish usullari haqida keng xabardor qilish, ularning ahamiyatini tushuntirish.

Yangi usullarning samaradorligini muntazam o'rganib borish va zarur o'zgartirishlar kiritish.

Yuqoridagi tavsiyalarni amalga oshirish orqali boshlang'ich ta'lim sifatini yanada oshirish va o'quvchilarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlash mumkin.

REFERENCES

1. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. (2023). Boshlang'ich ta'lim Konsepsiyasi. Toshkent: "Ma'rifat" nashriyoti.
2. Abdullayeva, Q. (2022). Boshlang'ich ta'limda zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish. Ta'lim va innovatsiyalar, 3(2), 45-52.
3. Жўраев, Р. Х. (2021). Бошланғич синфларда инновацион технологиялардан фойдаланиш. Халқ таълими, 4, 12-18.

4. Smith, J. (2023). New teaching methods in primary education: A comparative study. *International Journal of Educational Research*, 102, 101-110.
5. Karimov, B. (2022). Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining innovatsion faoliyati. Toshkent: "O'qituvchi" nashriyoti.
6. Ибрагимова, Г. Н. (2023). Бошланғич синф ўқувчиларининг ижодий қобилиятларини ривожлантиришда янги педагогик технологияларнинг ўрни. *Замонавий таълим*, 5(1), 78-85.
7. Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (2022). Cooperative learning in the primary classroom. *Educational Psychology Review*, 34, 945-965.
8. Umarova, M. (2021). Boshlang'ich ta'limda loyiha metodidan foydalanish. *Pedagogik mahorat*, 2(3), 56-62.
9. Расулов, А. (2022). Бошланғич синфларда амалий машғулотларнинг аҳамияти. *Муаллим ва узлуксиз таълим*, 3, 41-47.